

Maa- ja metsätalousministeriölle

Asia

Harmaan talouden selvitysyksikön lausuma luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi lannoitelaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausuma

Harmaan talouden selvitysyksikkö (myöh. selvitysyksikkö) lausuu harmaan talouden torjunnan näkökulmasta ja pitää hallituksen esitysluonnoksessa ehdotettuja luotettavuussäätelyä, siihen liittyvää tiedonsaantioikeutta sekä valvontaviranomaisen mahdollisuutta käyttää selvitysyksikön tuottamia velvoitteidenhoitoselvityksiä tiedonsaantioikeutensa toteuttamisessa kannatettavina.

Selvitysyksikkö toteaa lisäksi, että talouden toiminnan rekisteröinnin keskeyttämisestä ja peruuttamisesta ehdotettu säännös vaikuttaisi olevan osittain ristiriitainen luotettavuussäätelyn kanssa.

Perustelut

Luotettavuussäätely ja tiedonsaanti

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan, että lannoitealalla toimivan talouden toimijan tulee olla luotettava. Ehdotuksen 12 §:n mukaan toimijaa ei pidettäisi luotettavana, jos

- 1) toimija on kuluvan tai kolmen arviota edeltäneen kalenterivuoden aikana toiminnassaan olennaisesti osoittanut ilmeistä piittaamattomuutta lannoitevalmisteiden turvallisuuden varmistamista tai lannoitevalmistesäännösten noudattamista kohtaan;
- 2) toimija on kuluvan tai kolmen arviota edeltäneen kalenterivuoden aikana olennaisesti laiminlyönyt veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- tai maksuvelvollisuuksien hoitamisen; tai
- 3) toimijalla on maksukykyyn nähden vähäistä suurempia velkoja perittävänä ulosotossa tai velkoja, jotka on palautettu ulosotosta varattomuusestetodistuksin.

Vastaavat vaatimukset on esitysluonnoksessa ulotettu koskemaan oikeushenkilömuotoisen toimijan vastuuhenkilöitä ja omistajia, sekä tarvittaessa myös näiden omistajia tai hallinnoimia muita yrityksiä.

Esitysluonnoksen 31 §:ssä valvontaviranomaiselle ehdotetaan säädettäväksi kattava tiedonsaantioikeus julkisten velvoitteiden hoitamista koskeviin tietoihin edellä todetun

luotettavuussäännöksen valvonnan mahdollistamiseksi. Harmaan talouden selvitysyksikköä koskevaan lakiin ehdotetaan lisäksi muutosta, joka mahdollistaisi velvoitteidenhoitoseelvityksen käyttämisen edellä todetun tiedonsaantioikeuden toteuttamiseksi.

Selvitysyksikkö toteaa, että esitetty säätelymalli vastaa aikaisemmin elintarvikelakiin ja rehulakiin otettuja säännöksiä. Selvitysyksikön näkemyksen mukaan nyt esitettyjen säännösten avulla voitaisiin vähentää toimialan harmaan talouden määrää ja lisätä tasapuolista kilpailua.

Toiminnan keskeyttäminen ja rekisteröinnin peruuttaminen

Hallituksen esitysluonnoksen 40 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi talouden toimijan rekisteröinnin keskeyttämisestä ja peruuttamisesta. Ehdotetun säännöksen mukaan Ruokavirasto voi keskeyttää tai peruuttaa toimijan rekisteröinnin, jos toimija ei enää ole 12 §:ssä tarkoitettulla tavalla luotettava ja peruste, jonka takia toimijaa ei pidetä luotettavana, on luonteeltaan olennainen ja vakava, eikä toimija ole tässä laissa tarkoitettun viranomaisen määräyksestä huolimatta korjannut laiminlyöntiä.

Pykälään otettu vaatimus siitä, että peruste, jonka takia toimijaa ei pidetä luotettavana, olisi oltava olennainen ja vakava. Pykälän muotoilu perustuu perustuslakivaliokunnan elintarvikelain muutoksen yhteydessä antamaan lausuntoon PeVL 6/2019 vp. Lausunnon mukaan toiminnan keskeyttäminen ja rekisteröinnin peruuttaminen verotuu elinkeinoluvan peruuttamiseen. Valiokunta on todennut, että koska elintarvikelaissa tarkoitettun rekisteröinnin yhteydessä rekisteröintiviranomainen ei arvioi toimijan luotettavuutta ennen toiminnan aloittamista tai rekisteröintiä, ei toimijalla ole mahdollisuutta ennen toiminnan aloittamista selvittää, täyttyvätkö luotettavuudelle laissa asetettavat, jossakin määrin joustavat kriteerit. Valiokunta on katsonut aikaisemmassa käytännössään säätelyn oikeasuhtaisuuden kannalta välttämättömäksi sitoa luvan peruuttamisen mahdollisuuden vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin. Tällä perusteella valiokunta on edellyttänyt myös elintarvikelain käsittelyn yhteydessä, että toiminnan keskeyttäminen ja rekisteröinnin peruuttaminen edellyttää luotettavuuden perusteen vakavuutta ja olennaisuutta sekä toimijalle annettua mahdollisuutta korjata puutteet määräajassa.

Selvitysyksikkö toteaa, että nyt kyseessä olevassa luotettavuuden arvioinnissa 12 §:n mukaan käytetään "olennaisuus" -edellytystä ja 1 momentin 3 kohdassa "vähäistä suurempia" edellytystä. Koska luotettavuusarvio tehdään ilmeisesti aina vasta rekisteröinnin jälkeen ja vain toiminnan keskeyttämisen tai rekisteröinnin peruuttamisen harkitsemiseksi, tulisi luotettavuusarviointiin käytännössä aina soveltaa 40 §:ssä tarkoitettua "olennainen ja vakava" -arviota.

Selvitysyksikkö ehdottaa edellä todettuun perustuen, että maa- ja metsätalousministeriö harkitsisi säätelyn selkeyttämistä. Selvitysyksikön kannan mukaan voisi olla selkeämpää säätää "olennaisuus ja vakavuus" -edellytys suoraan luotettavuussäännökseen, jos luotettavuusedellytystä ei tosiasiallisesti tutkita muussa, kuin 40 §:ssä tarkoitettussa tilanteessa.

Helsingissä 21.1.2022

Marko Niemelä
apulaisjohtaja